

Napoved varnostnih dogajanj

Poglabitev svetovne finančne krize in njenega prenosa v realni sektor se vse bolj zaostreje. Zadnji podatki o domači aktivnosti, zlasti kazalniki gibanj, kažejo, da spremembe v mednarodnem okolju z manjšim povpraševanjem in zaostrenimi pogoji financiranja že prehajajo v slovensko gospodarstvo. Zaradi zaostrovanja posojilnih pogojev je pričakovati znižanje gradbenih investicij, investicij v opremo in stroje ter upočasnitev rasti izvoza, pri čemer je čutiti velik upad avtomobilske industrije. Upočasnila se bo tudi rast zasebne porabe, saj bo pričakovano povečanje stopnje brezposelnosti zmanjšalo priliv dohodkov gospodinjestev.

Avtor:

Roman Batis, Ministrstvo za
notranje zadeve,
Generalna policijska uprava,
Štefanova 2, Ljubljana

Učinki krize na varnostnem področju se vse bolj kažejo tudi v evropskem merilu v nasilnih protestnih demonstracijah, drznih ropih, naraščanju mednarodnega terorizma in drugih oblik kriminala ter asocialnih pojavov. Resignirane množice v evropskih glavnih mestih z demonstriranjem izražajo nezadovoljstvo nad gospodarskimi razmerami, odpuščanjem delavcev in izvajajo pritisk na politične oblasti (Grčija, Islandija, Latvija, Bolgarija ...). Stavkovni val

in demonstracije se vse bolj širijo v številne evropske države. Tudi Slovenija, ki je z vstopom v EU vse bolj vpeta v mednarodna gospodarska dogajanja, čuti posledice gospodarske krize. Napovedi varnostnih razmer v slovenskem okolju zaradi posledic finančne krize se za zdaj še ne kažejo v njihovem poslabšanju. Poglabitev in razmah finančne krize sta sicer povzročila določeno zaskrbljenost ter negotovost med ljudmi glede razpleta prihodnjih gospodarskih gibanj. To je še posebej zaznati med že do sedaj socialno ogroženimi prebivalci oziroma med tistimi, ki so izgubili zaposlitev ali pa je njihova zaposlitev ogrožena. Socialne napetosti pa se že kažejo v prvih protestnih shodih delavcev v delovnih organizacijah in protestnih pohodih pred vladnim poslopjem. Pojavljajo se tudi grožnje z zasedbo podjetij, ki so v stečajnem postopku oziroma likvidaciji, in izražanje nezaupanja celo sindikalnim zaupnikom. Določena negotovost in ogorčenja pa so še dodatno sprožile medijske informacije o visokih odpravninah, sejninah in plačah vodilnih poslovodnih organov in nadzornih svetov v večjih slovenskih gospodarskih družbah.

Z razraščanjem krize in širjenjem brezposelnosti ter poglobljanjem revščine lahko pričakujemo tudi postopno zaostrovanje varnostnih razmer in širjenje socialnih nemirov, sprva v večjih mestih Slovenije, kjer je koncentracija zaposlenih velika, pozneje pa lahko tudi v širših dimenzijah na območjih posameznih regij.

Policija ugotavlja, da so razmere pri varovanju javnega reda in miru ter splošni varnosti ljudi in premoženja, kriminalu oziroma migracijskih pritiskih še vedno stabilne, raven varnosti še vedno precej visoka, vendar se že nakazujejo posamezni pojavi in dejanja, ki vznemirjajo ljudi in ogrožajo njihovo varnost, ki to stabilnost ruši. Vzroki za to so vsekakor večplastni in jih ni mogoče iskati le v zaostrenih družbeno-ekonomskih razmerah oziroma v enostranskem razlaganju pojavov. Kriza vrednot, socialna stiska, strah pred brezposelnostjo bodo vsekakor dejavniki, ki se bodo globoko zajedali v slovensko družbo in vplivali na varnostne razmere. Za Slovenijo bodo v bodoče še posebno varnostno indikativne razmere v njeni bližini, zlasti v državah na območju Balkana, od koder se določene varnostne refleksije lahko

hitro pokažejo tudi pri nas. S tega območja namreč pribegne k nam večina ilegalnih migrantov, s tega območja je tudi veliko pripadnikov kriminalnih skupin, ki skušajo operirati pri nas. Posledica poslabšanja gospodarskih, političnih in socialnih razmer na teh območjih so bile že sedaj demonstracije prebivalstva (Bolgarija, Grčija ...), ki so se sprevrgle v nasilne izgrede, obračunavanje s policijo, razbijanje izložb in ropanje trgovin. Seveda pa se lahko zaostrene gospodarske razmere držav na območju Balkana hitro sprevržejo tudi v politično zaostrovanje (vprašanje neodvisnosti Kosova, težave z vstopom v EU ...), katerih posledice se lahko kažejo v incidentnih pojavih, uperjenih tudi proti slovenskemu premoženju na območjih sosednjih držav. Določene varnostne refleksije pa se lahko kažejo in stopnjujejo tudi zaradi nerešenega mejnega spora med Slovenijo in Hrvaško.

Stanje na področju kriminalitete v Sloveniji Splošno stanje

Statistični podatki o kriminaliteti ne prikazujejo dejanskega stanja, temveč so le pokazatelj delovanja policije in pripravljenost oškodovancev na prijavo kaznivih dejanj in prekrškov. Razmerje med odkrito in neodkrito kriminaliteto je po nekaterih podatkih 1 : 5. To pomeni, da je prijavljeno le vsako peto storjeno kaznivo dejanje. Tudi v raziskavah javnega mnenja vlada prepričanje o razraščanju kaznivih dejanj

in nasilja ter občutku negotovosti, zlasti v večjih mestih. Občutek ogroženosti je praviloma največji v večjih mestih, Ljubljani in Mariboru, najmanjši pa na podeželju, kjer so neformalni mehanizmi družbenega nadzora močnejši. Praviloma se bolj ogrožene čutijo ženske in mladi. Občutek ogroženosti in strahu pred napadi oziroma nasiljem se vse bolj zajeda miselnost ljudi, ki jo je treba povezovati z medijskim prikazovanjem odmevnejših kaznivih dejanj, ki pri nas zelo odmevajo. Javnost zato bolj kritično ocenjuje tudi delo policije, ki se trudi, da bi dosegla čim več uspehov in hkrati ustvarila učinkovit partnerski odnos z državljani.

Število kaznivih dejanj se v Sloveniji od osamosvojitve giblje na okoli 60.970 na leto. Njihovo število v posameznih letih sicer različno oscilira, prvi največji porast je bil že leta 1992, ko je število naraslo na 54.085 kaznivih dejanj, nato pa je kriminaliteta vrsto let upadala do leta 1996, ko je dosegla najnižje točko (36.587). Po tem letu pa je začela znova zelo naraščati do leta 2006, ko je prvič dosegla število več kot 90.000 kaznivih dejanj in se bolj ali manj ustalila blizu tega števila. V Sloveniji se je število kaznivih de-

Leto	Št. kaznivih dejanj	Gospodarska kriminaliteta	Splošna kriminaliteta	Št. preiskanih kaznivih dejanj	V %
1990	38.353	2.222	36.131	22.289	58,1
1991	42.250	2.164	40.086	22.939	54,3
1992	54.085	2.876	51.209	30.021	55,5
1993	44.278	3.235	41.043	25.479	57,5
1994	43.635	4.325	39.310	25.072	57,5
1995	38.178	4.162	34.016	23.053	60,4
1996	36.587	4.976	31.611	23.942	65,4
1997	37.173	4.860	32.313	23.960	64,5
1998	55.473	5.719	49.754	29.368	52,9
1999	61.693	7.111	54.582	29.766	48,2
2000	67.617	6.337	61.280	31.707	46,9
2001	74.794	7.215	67.580	35.210	47,1
2002	77.218	8.527	68.691	36.744	47,6
2003	76.643	7.168	69.475	35.014	45,7
2004	86.568	5.825	80.743	34.170	39,5
2005	84.379	6.115	78.264	32.896	39,0
2006	90.354	8.471	81.883	36.984	40,9
2007	88.197	7.962	80.235	38.213	43,3
2008	81.917	7.450	74.458	36.936	45,1

Gibanje kaznivih dejanj in njihova raziskanost v posameznih letih v Sloveniji

janj v letih 1990–2008 povečalo za 113 odstotkov ali povprečno nekaj nad 6 odstotkov na leto.¹ Slovenska kriminalna scena se tako počasi (ne številčno, temveč po načinu) približuje evropeizirani kriminaliteti, ko v konfliktna dogajanja posegajo tudi že posamezniki oziroma kriminalne združbe iz tujine, raziskanost pa je okoli 45-odstotna.

Vzrok za tak razvoj kriminalitete je večplasten in ga je treba iskati v socialno-ekonomskih in političnih procesih, ki so v tem obdobju potekali pri nas, pa tudi v spremembi kazenske zakonodaje in evidentiranju kaznivih dejanj. Slovenija je po številu, vrsti in raziskanosti kaznivih dejanj vse bolj podobna evropskim

državam, kjer v ospredje vse bolj prihaja pomen profesionalnosti, mednarodne organiziranosti storilcev kaznivih dejanj in naraščanje odvisnikov od mamil ter s tem povezane sekundarne kriminalitete, s katero ti pridobivajo sredstva za nabavo mamil. Največ kaznivih dejanj v tem obdobju odpade na kazniva dejanja splošne oziroma klasične kriminalitete. V zadnjem desetletju so deleži splošne kriminalitete ostali na več ali manj na enaki ravni kot leta 2000, število tako imenovane ulične kriminalitete pa je celo nekoliko upadlo, kar je delno tudi posledica večje navzočnosti policije na terenu. Povečevanje kriminalitete v EU in pri nas je pogosto posledica

naraščanja števila premoženjskih kaznivih dejanj (tatvine, vlomi, poškodovanje tuje stvari, goljufije ...), ki pomenijo okoli 70 odstotkov kriminalitete. Samo tatvine so se v zadnjem desetletju povečale za trikrat, med njimi zlasti lažje oblike. Vendar množični premoženjski kriminal pri nas v primerjavi s sosednjimi državami še ni dosegel zaskrbljivih in neobvladljivih razsežnosti. Njihovo raziskovanje pomeni določene težave zlasti v večjih mestih, kot so Ljubljana, Maribor in Celje, kjer kot storilci vse pogosteje nastopajo uživalci prepovedanih drog. Na splošno se giblje raziskanost premoženjskih kaznivih dejanj, zlasti lažjih oblik tatvin in vlomov, okoli četrtnine prijavljenih dejanj. Temno polje tovrstnih premoženjskih kaznivih dejanj je tudi največje. V zadnjem obdobju je policija uspešno raziskovala in končala tudi številne primere delovanja mednarodnih kriminalnih združb, pri katerih je bila zasežena tudi večja količina drog oziroma pripomočkov za proizvodnjo heroina, organiziran kriminal v zadnjem obdobju pa je usmerjen v tihotapljenje visokoobdavčljivih predmetov oziroma blaga, prepovedanih drog in ljudi, ki poteka po tako imenovani balkanski poti.

Število kaznivih dejanj zoper življenje in telo se je od osamosvojitve Slovenije postopoma povečevalo do leta 2002, po tem letu pa gre

¹ Število kaznivih dejanj, ki so jih obravnavale policije držav članic Evropske unije od leta 1995 do 2006, kaže, da je bila povprečna letna rast 0,53 % (Eurostat 2008, isto Lukan, A.).

Leto	Vsa KD - mamila	Indeks
1990	198	100,0
1991	202	102,0
1992	264	133,3
1993	281	141,9
1994	407	205,6
1995	453	228,8
1996	675	340,9
1997	964	486,9
1998	988	499,0
1999	1121	566,2
2000	1370	691,9
2001	1337	675,3
2002	1534	774,7
2003	1046	528,3
2004	1231	621,7
2005	1241	626,8
2006	1794	906,1
2007	1612	814,1
2008	1881	950,0

Gibanje kaznivih dejanj (KD) v zvezi z mamili v posameznih letih v Sloveniji

za rahlo upadanje. Na gibanje te kriminalitete precej vpliva tudi porast kaznivih dejanj lahke telesne poškodbe, število drugih kaznivih dejanj pa se ni bistveno spreminjalo. Značilno za ta dejanja je tudi, da se ves čas ohranja tudi visok delež preiskčnosti (nad 90 odstotkov). Število umorov kljub nihanju ohranja povprečje zadnjih desetih let, z izjemo preteklega leta, ko je ugotovljeno zelo nizko število (30 dejanj). Umori se večinoma omejujejo na družinske tragedije in grožnje posameznikov s strel-

Leto	KD zoper življenje in telo	Indeks	Umor (skupaj s poskusom)	Indeks
1990	1.718	100,0	78	100,0
1991	1.728	100,6	78	100,0
1992	2.069	120,4	97	124,4
1993	2.132	124,1	68	87,2
1994	1.936	112,7	87	111,5
1995	2.107	122,6	90	115,4
1996	1.947	113,3	99	126,9
1997	1.918	111,6	78	100,0
1998	2.068	120,4	61	78,2
1999	2.119	123,3	70	89,7
2000	2.294	133,5	72	92,3
2001	2.621	152,6	61	78,2
2002	2.906	169,2	78	100,0
2003	2.844	165,5	57	73,1
2004	2.777	161,6	76	97,4
2005	2.604	151,6	66	84,6
2006	2.717	158,1	76	97,4
2007	2.776	161,6	47	60,3
2008	2.386	138,9	30	38,5

Kazniva dejanja zoper življenje in telo v posameznih letih v Sloveniji

nim orožjem ostalim družinskim članom, sorodnikom ali sosedom ali celo z grožnjami z eksplozijami plina iz gospodinjstkih jeklenk. To kaže na nejasna ozadja, ki se prepletajo z užaljenostjo storilcev, ki meji na psihično stisko oziroma neuravnovešenost in alkoholizirano storilcev. Pogosto je v ozadju močna čustvena navezanost med storilcem in žrtvijo. Veliko takih storilcev pogosto naredi samomor. V tipologijo umorov lahko uvrščamo tudi umore iz koristoljublja oziroma naročene umore ter spopade in obračunavanje posameznih kriminalnih združb na nacionalni osnovi. V boju za prevlado na določenem območju je prihajalo tudi do spopadanja in notranjih trenj v kriminalnih združbah. V nekaterih likvidacijah kriminalnih vodjev so storilci prišli celo iz tujine. Na profesionalnost in krutost delovanja

storilcev je kazala tudi kriminalna združba, ki je več let izsiljevala in ugrabljala premožne podjetnike, dva od njih pa nato celo zverinsko umorila. Tovrstno kriminaliteto je v preteklih letih policiji večinoma uspelo zajezi in obvladati.

V primerjavi s preteklimi obdobji se je število kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete v zadnjem obdobju nekoliko ustalilo na številu okoli 7000–8000 kaznivih dejanj, škoda, povzročena z njimi, pa narašča. V prejšnjem desetletju je bila gospodarska kriminaliteta v znamenju lastninskega preoblikovanja družbenih podjetij, pozneje pa so v ospredje prihajale tudi druge oblike kaznivih dejanj, kot so pranje denarja, davčne utaje, kazniva dejanja, povezana s trgov vrednostnih papirjev, dejanja, povezana s stečajni, prevzemi družb ipd. Velik porast škode kaže, da

policija obravnava vse hujše oblike gospodarskega kriminala, ki ob odkritju povzročajo nastanek večje škode. Med njimi se povečuje število kaznivih dejanj oderuštva, oškodovanja upnikov, pranja denarja, utaje finančnih obveznosti in poneverbe, med lažjimi pa kazniva dejanja poslovne goljufije, ponaredb ali uničenja poslovnih listin in izdaja nekritega čeka ter zlorabe bančne ali kreditne kartice.

Napoved nadaljnjega razvoja kriminalitete

Napoved razvoja kriminalitete in njenih posameznih pojavnih oblik temelji na pričakovanih kriminogenih dejavnikih in količinskih kazalcih gibanja najbolj tipičnih oblik kaznivih dejanj. V Sloveniji bo v naslednjih letih ogroženost s kriminalom naraščala. Skupen obseg kriminalitete se bo kljub v zadnjih letih ugodnim gibanjem, ki so kazala celo na določeno stabiliziranje oziroma celo na znižanja števila pojavnih oblik, začel ponovno povečevati. Zaskrbljivo bo zlasti razraščanje lažjih oblik kriminala, a tudi posameznih oblik uličnega nasilja,

razmah zlorabe mamil in drugih kaznivih dejanj, ki jih povzročata zasvojenost z mamili. Znova se lahko pričakuje oživljanje posameznih oblik organiziranega kriminala, korupcije in zavarovalniških goljufij ter povečanje nasilnih in profesionalnih oblik kriminala s premoženjskimi motivi, ki pa ne bo resna grožnja za nacionalno varnost. Uspešnost preiskovanja množične premoženjske kriminalitete se bo poslabšala. To bo povzročalo občutek ogroženosti in s tem nezadovoljstvo oškodovancev in prebivalstva. Največji porast kriminalitete lahko pričakujemo na območju PU Ljubljana in glavnega mesta, kjer se že zdaj zgodi več kot polovica kaznivih dejanj. Ob upoštevanju dejavnikov, ki lahko spodbujajo nastajanje in širjenje kriminala (naraščanje brezposelnosti, upad vrednot, povečevanje revščine in socialnih stisk, naraščanje socialnih razlik ipd.), reševanje ekonomskih, političnih, civilizacijskih pritiskov, težave globalizacije, zaostrovanje z oskrbo energetskih surovin, bližina kriznih oziroma vojnih žarišč je vsekakor mogoče pričakovati nadaljnji negativni razvoj kriminalitete, pa tudi zaostritev javnosti do vprašanja učinkovitosti policije in drugih

preiskovalnih in sodnih organov, strogosti kazni ter verjetnosti odkritja in hitrega kaznovanja storilcev. S podobnimi težavami so se namreč spopadali tudi v nekaterih vzhodnoevropskih državah, kjer se je kriminaliteta začela zelo povečevati, tako da je pri ljudeh to nezadovoljstvo in frustracije. Porajati pa so se začela tudi vprašanja po pravem pomenu svobode (žrtve in kriminalca) in tendence, da je treba v boju proti kriminalu uporabljati stroge metode in taktike policije. Pri nas smo take pritiske že večkrat ugotavljali, zlasti ob odmevnejših kaznivih dejanjih (pedofilija). To lahko postane tudi politično vprašanje glede nadaljnjega razvoja demokracije in človekovih pravic oziroma pritiskov na reformo policije. Take negativne posledice se lahko kažejo tudi na manjšem ugledu policije v javnosti, s tem pa tudi na pripravljenosti za sodelovanje z njo oziroma na omajano partnerstvo policije z občani in lokalno skupnostjo ter zmanjšanjem dotoka pomembnih informacij. V takih primerih lahko pričakujemo upad primerov, ko oškodovanci kaznivih dejanj ali prekrškov ne bodo želeli prijavljati policiji, ker bodo imeli z

njo slabe izkušnje ipd.

V Sloveniji pomenijo dodaten varnostni vidik ogrožanja nepredvidljive in impulzivne reakcije oseb, ki doživljajo osebne travme zaradi balkanskih vojn. Nasilnost, spodbujeno zaradi trenutnih političnih zaostrovanj, lahko usmerijo tudi zoper različne objekte in osebnosti v Sloveniji. Tako je vojni veteran, ki je pribežal iz Bosne, hladnokrvno ustrelil in zažgal zakonca pri Belih Vodah nad Šoštanjem ter na območju Slovenije storil tudi več drugih kaznivih dejanj. Policija ga je po večdnevni obsežni iskalni akciji izsledila in v spopadu ustrelila. Na podobna ravnanja je že v preteklosti opozoril primer razseljenca Bajazita Ahmiča iz Bijeljine, ki je na mejnem prehodu Fernetiči grozil s samorazstreljivo.

Na splošno kriminaliteto najbolj vpliva pogostejša zloraba mamil oziroma premoženjski delikti zaradi pridobitve sredstev za nabavo mamil. Označujejo jo:

- naraščanje najpogostejših pojavnih oblik kriminalitete (vlovov, tatvin, poškodovanja tuje stvari ...),
- naraščanje kaznivih dejanj z elementi nasilja,
- večja profesionalnost storilcev,
- pojav subkulturnih skupin in kriminalnih tolp.

Na gospodarsko kriminaliteto bodo

neugodno vplivali solventnost velikih gospodarskih družb in bank, menedžerski prevzemi, stečaji ipd. Med lažjimi oblikami gospodarskega kriminala bodo še naprej prevladovali izdaja nekritih čekov in zloraba kartic, poslovna goljufija, poneverbe ali uničenje poslovnih listin. Obstaja velika verjetnost, da se bo to nadaljevalo. Postopoma in dolgoročno se bodo spreminjali vzroki za nasilje. Tradicionalne čustveno pogojene oblike bodo zaradi zaostritve socialne problematike družin znova oživele. Hkrati pa se bo stopnjevalo tudi nasilje, povzročeno iz koristoljubja. Pričakujemo naraščanje alkoholizma, uživanja nedovoljenih drog oziroma števila zasvojenцев in kaznivih dejanj v zvezi z mamili, manj pa v zvezi z orožjem. Zaostrene socialno-ekonomske razmere bodo ponovno izkoristili zvodniki, ki bodo tujim državljankam obljubljali privlačno zaposlitev, potem pa jih bodo prisilili v prostitucijo. Na tem področju je pričakovati, da se bodo zvodniki znova začeli povezovati z mednarodnimi kriminalci, ki se ukvarjajo s trgovino z belim blagom, in oživljati opuščene ilegalne kanale za prihajanje deklet v našo državo in naprej v Italijo. Posamezniki bodo izkoriščali tudi socialno stisko in bodo slovenskih deklet za siljenje v prostitucijo. Taka dejavnost se bo še posebej širila na območjih države, kjer je recesija povzročila veliko brezposelnost. Storilci bodo žrtve prostitucije spodbujali tako, da jim bodo ponujali lahek zaslužek oziroma službe plesalk, spremljevalk, maserk ipd., pozneje pa jih bodo

nagovarjali in napeljevali k prostituciji oziroma v snemanje pornografskih filmov. Žrtve bodo lahko tudi mladoletne osebe.

Javni red in mir

Kršitve javnega reda in miru

Razmere na področju javnega reda in miru so v primerjavi s preteklim obdobjem, ko so se nekoliko umirile in ustalile, znova manj ugodne. Poleg ponovnega naraščanja števila kršitev na to opozarjajo tudi dejanja, v katerih je prihajalo do ogrožanja z nevarnimi predmeti in celo orožjem, kršitve v družinskem okolju ter šolah, večanje števila javnih zbiranj državljanov in dogodki, pri katerih je bilo potrebnih več policistov za preprečevanje hujših kršitev javnega reda in miru. V tesni zvezi z naraščanjem prekrškov je tudi vse več dejanj v zvezi z mamili, tujci ter napadi in omalovaževanji policistov, večanje števila intervencij, uporabe prisilnih sredstev, ki jih policisti morajo uporabiti pri vzdrževanju javnega reda, in večanju števila pridržanih kršiteljev. Zaskrbljivi so tudi podatki, ki kažejo, da je veliko nasilnih dejanj storjenih iracionalno, brez pravega motiva (žrtev se po naključju znajde na kraju dejanja). To kaže na razraščanje »huliganstva« in vandalizma ter vrstniškega nasilja. Hkrati pa ugotavljamo, da je v kršitvah in kriminalu večina storilcev razmeroma mladih, ki konfliktna razmerja rešujejo z nasilnostjo. Policija sicer ugotavlja, da so razmere glede varovanja javnega reda in miru ter splošne varnosti

Ljudi in premoženja stabilne, raven varnosti pa še vedno precej visoka. V letih 1990–2007 je policija obravnavala 1.054.269 ali povprečno 55.487 kršitev predpisov o javnem redu na leto. Število kršitev zakonov je kljub nihanju naraščalo do leta 2001, ko je doseglo vrh oziroma največje število (70.745). Po tem letu je število kršitev postopoma upadalo do lanskega leta, ko je bil 14,1-odstotni porast. Med kršitvami, ki jih je obravnavala policija, so prevladovali prekrški zoper javni red in mir, katerih deleži so v obravnavanem obdobju znašali nekaj nad 60 odstotkov, in prekrški po Zakonu o tujcih, Zakonu o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami ter Zakonu o nadzoru državne meje. Največ kršitev po Zakonu o tujcih in Zakonu o nadzoru državne meje, ki so tudi najbolj vplivali na porast prekrškov, je policija obravnavala v letih 2000–2001, ko je bilo evidentirano tudi največje število ilegalnih pobegov čez državno mejo ter s tem v zvezi tudi ugotovljenih prekrškov v zvezi z mejno problematiko (več kot 40.000 v letih 2000 in 2001).

Gibanje prekrškov zoper javni red od osamosvojitve Slovenije kaže postopno naraščanje z manjšimi odkloni do leta 2002. Po tem letu pa ugotavljamo upadanje kršitev in njihovo ustalitev na številu nekaj nad 30.000 prekrškov na leto, leta 2007 in 2008 pa ponovno oživljanje naraščanja (1 odstotek oziroma 3,1 odstotka). Med prekrški v zadnjem obdobju prevladujejo prepiranje in nedostojno vedenje ter motenje nočnega miru, nasilje v družini in pretepi. Največ kršitev javnega reda in miru je še naprej storjenih pod vplivom alkohola na cestah in trgih, v zasebnih stanovanjih ter gostinskih lokalih. Policisti so pogosteje intervenirali tudi zaradi prijavljenih kršitev v zvezi s hrupom, ki državljanje predvsem v bivalnem okolju zelo motijo – hrup na različnih javnih prireditvah, iz avtomobilskih zvočnikov na parkirnih prostorih in gostinskih lokalov (ali v zvezi z njimi), ki obratujejo do jutranjih ur. Množične kršitve javnega reda, v katerih je bilo udeleženih pet ali več kršiteljev, so bile najpogostejše pred gostinskimi lokali in na javnih prireditvah. Za preprečitev nadaljnega nasilja v družini so policisti izrekli tudi večje število ukrepov za prepoved približevanja določene mu kraju ali osebi. Policiji je uspelo povečati tudi nadzor na varnostno obremenjenih območjih in pri tem odkriti več kršitev Zakona o prijavi prebivališča in s tem povezanega motečega beračenja v slovenskih mestnih središčih. Okrepljen je bil tudi nadzor nad posedjo in nošenjem orožja, kršitvami na javnih in športnih prireditvah ter kršitvami,

povezanimi s posedjo in uživanjem prepovedanih drog in točenjem alkoholnih pijač mladostnikom v gostinskih lokalih. Te kršitve so v zadnjem času tudi v porastu, prav tako pa tudi število intervencij policije in število pridržanja kršiteljev zaradi preprečitve nadaljevanja storitve prekrškov. Policisti so samostojno in v sodelovanju z Inšpektoratom RS za notranje zadeve MNZ izvajali nadzor nad delom zasebnih varnostnih subjektov ter pri tem ugotavljali njihove kršitve in o tem obveščali pristojne upravne in inšpekcijske organe. Tudi število kršitev javnega reda in miru na javnih krajih, zlasti v gostinskih objektih in na športnih prireditvah ter zasebnih stanovanjih je zahtevalo usmerjeno delo policije. Še vedno pa je velik problem hrup v gostinskih lokalih ponoči in na nekaterih javnih shodih ter javnih prireditvah. Kršitve predpisov v zasebnih prostorih, ki so za policijo precejšnja obremenitev, so bile najpogostejše v družinah.

Napoved nadaljnega razvoja kršitev javnega reda

Napoved razvoja kršitev javnega reda in miru ter posameznih oblik temelji na pričakovanih dolgoročni

nih statističnih podatkih in gibanju prekrškov z elementi nasilja. V Sloveniji se bo v letošnjem in naslednjih letih ogroženost s kršitvami postopno povečevala. Skupen obseg kršitev se bo kljub nihanju med posameznimi meseci že v drugem četrtletju letošnjega leta začel postopoma povečevati tudi na račun ostalih kršitev zakonov (Zakon o tujcih, Zakon o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami, Zakon o osebni izkaznici oziroma o prijavi prebivališča ...). Povečanje kršitev lahko pričakujemo na področju standardnih kršitev Zakona o varstvu javnega reda in tudi na področju drugih, med kršitvami ostalih zakonov s področja javnega reda pa lahko navedemo Zakon o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami, ki je tudi v preteklosti izkazoval stalno naraščanje kršitev. Tudi število prekrškov zoper javni red in mir ter interventnih klicev na operativne komunikacijske centre policije se bo povečevalo. Pri tem ne bo šlo zgolj za statistično ugotavljanje povečevanja kršitev, temveč tudi za zaostrovanje problematike na tem področju. S tem mislimo predvsem na način storitve prekrškov oziroma posameznih kaznivih dejanj, ki bodo vse bolj groba in drzna. Vse več kršitev javnega reda in miru bo tudi preraslo v kazniva dejanja. Hkrati pa bodo v kršitvah vse pogostejše udeleženi razmeroma mladi in nezaposleni. Vse več bo tudi konfliktov, kot je izražanje

Leto	JRM	Indeks	Kršitve drugih predpisov	Indeks	Vse kršitve	Indeks
1990	24.660	100	18.518	100	43.178	100
1991	22.683	92,0	16.321	88,1	39.004	90,3
1992	28.507	115,6	18.684	100,9	47.191	109,3
1993	33.822	137,2	22.359	120,7	56.181	130,1
1994	36.301	147,2	17.178	92,8	53.479	123,9
1995	36.838	149,4	16.267	87,8	53.105	123,0
1996	36.893	149,6	16.159	87,3	53.052	122,9
1997	38.350	155,5	19.651	106,1	58.001	134,3
1998	38.238	155,1	21.325	115,2	59.563	137,9
1999	39.616	160,6	22.482	121,4	62.098	143,8
2000	38.532	156,3	30.031	162,2	68.563	158,8
2001	40.984	166,2	29.761	160,7	70.745	163,8
2002	44.512	180,5	19.475	105,2	63.987	148,2
2003	42.682	173,1	19.222	103,8	61.904	143,4
2004	40.291	163,4	18.812	101,6	59.103	136,9
2005	33.361	135,3	19.503	105,3	52.864	122,4
2006	31.518	127,8	17.158	92,7	48.676	112,7
2007	31.808	129,0	16.558	89,4	48.366	112,0
2008	32.785	132,9	22.424	121,1	55.209	127,9

Kršitve predpisov s področja javnega reda in miru v posameznih letih

osebnega nezadovoljstva in zagrenjenosti, zlasti v socialno ogroženih družinah. To se bo večinoma omejevalo na nasilje nad ženskami in otroki, manj pa na starejše osebe. Veliko teh dejanj bo storjenih pod vplivom alkohola. Storienci pa bodo poleg zakonskih partnerjev tudi starejši otroci, odvisni od droge in alkohola.

V šolah se bomo srečevali s problemom vrstniškega nasilja, ki se bo manifestiral v različnih oblikah fizičnega in psihičnega tiraniziranja sošolcev ter celo učiteljev, nastajanju modnih in subkulturnih skupin oziroma delovanju pouličnih združb mladostnikov, ki bodo izsiljevali in ustražovali ter pretepali sovrstnike. Ta dejanja bodo storjena blizu zbirališč mladih, zlasti v bližini šol, dijaških domov, parkih, na avtobusih mestnega prometa in potniških vlakov.

Prikrita nacionalistična nestrpnost in odpor do pripadnikov različnih narodnosti se bosta kazala v nacionalistično obarvanih grafitih, protestih med avtohtonimi prebivalci in tujci, pozivanju javnosti na zaščito slovenskega trga pred tujo delovno silo ter v osamljenih primerih fizičnega obračunavanja s tujci oziroma prosilci za azil. Odpor in nezadovoljstvo se bosta izražala tudi v zvezi z gradnjo muslimanskega verskega centra, ki pa ne bosta prerasli ozkih lokalnih okvirov, ksenofobične refleksije s sovražno provokativnim sporočilom pa se bodo pojavljale tudi na spletu.

Z nacionalnega vidika bodo varnostne indikativne kršitve zakona o prekrških zoper javni red, ki jih uvrščamo med kršitve z množično udeležbo. Sem spadajo prekrški pretepanja in drznega vedenja, nedovoljenega vedenja na jav-

nem kraju, nedostojno vedenje do policistov, neizpolnjevanje odrejenega zakonitega ukrepa uradne osebe ... Poleg množičnih kršitev javnega reda in miru bo lahko za notranjo varnost pomembno tudi zbiranje množic. V ta okvir bo vsakakor spadalo zbiranje zaradi izražanja nezadovoljstva, ki se bo navzven kazalo v obliki demonstracij, protestnih shodov in pohodov, zasedbe cest, zgradb, podjetij, glavnih stavk ter množičnih kršitev na športnih prireditvah. Zaradi sprejema restriktivnih ukrepov ali neustreznega ravnanja družbenopolitičnih subjektov se lahko pričakuje tudi spontano zbiranje množic, ki bodo želele z navzočnostjo in agresivnostjo doseči, da državni organi ali organi lokalne skupnosti spremenijo odločitve in tako ugodijo zahtevam množice. Lahko se tudi pričakuje, da se bodo mirne demonstracije sprevrgle v nasilne izgrede, obračunavanje s policijo in uničevanje izložb, trgovin, avtomobilov ipd. Množične kršitve zakona o prekrških ali protestno zbiranje lahko privedejo do večje ogroženosti varnosti na določenem območju, manj verjetno pa je, da bi prerasle in se razširile na vso državo. Vendar je treba to nevarnost obravnavati z vidika nepredvidljivosti nastanka, obsega, intenzivnosti, trajanja, izgub, stroškov in posledic. Pričakovati je tudi naraščanje klateštva oziro-

ma prosjačenja in preprodajanja različnega blaga v večjih mestnih središčih. To bo med občani povzročalo negotovanje.

Naraščajoče drznost, nestrpnost in napadalnost med mladostniki se bodo pogosteje manifestirale tudi v vandalizmu, v številni različni deviantno dejavnost. Tudi javne raziskave opozarjajo na vandalizem v Sloveniji in na njegovo naraščanje. Ta lahko postane tudi velik problem velikih mest v Sloveniji, kjer je tudi koncentracija mladih iz najrazličnejših slojev zelo velika. Dejanja bodo pogosteje storjena elementarno primitivno oziroma objestno, pri čemer bo lahko prihajalo do nepotrebnega uničenja, opustošenja ali celo požiga prostorov oziroma objekta napada. Med objekti, ki se jih bodo brezvestni vandali najpogosteje lotevali, bodo prometni znaki, smetnjaki, telefonske govornice, klopi v mestnih parkih, vagoni potniških vlakov, avtobusi, osebni avtomobili, otroška igrala ipd., pa tudi opuščeni ali poškodovani objekti. Kot storilci se bodo večinoma pojavljali mladoletniki, največkrat v skupinah, ki bodo nasilna dejanja naredili iracionalno oziroma brez pravega motiva ali cilja, možni pa bodo tudi drugačni motivi oziroma refleksije na dogajanje v drugih evropskih državah (Grčija, Francija, Latvija, Islandija ...). Tako vandalsko destruktivno delovanje objestnežev bo inspirirano s širšim nezadovoljstvom mladih s položajem v družbi, prežeto z lastnim potrjevanjem in destruktivnim ali protestniškim nabojem. Tak vandalizem bo uperjen proti

arhitektonsko obnovljenim oziroma elitnim zgradbam, trgovinam s prepoznavno tujo blagovno znamko (McDonald's ...) ter zlasti javnim poslopijem in državnim ustanovam. Zaradi povečevanja števila kršitev, pri katerih bo policija za njihovo obvladovanje uporabila prisilna sredstva, se lahko pojavijo očitki prizadetih in ožje javnosti o grobih postopkih, prekoračenju pooblastil ali očitki javnosti o nepravočasnem interveniranju policije.

Sklepne misli

Raziskav, ki bi napovedovale gibanje negativnih pojavov v Sloveniji, ni veliko. Omenjeni prispevek je poskus prikaza posameznih trendov razvoja gibanja kriminala in javnega reda in miru v Sloveniji. Nacionalno varnost Slovenije ogrožajo različne oblike deviantnosti, ki lahko v času gospodarske krize dobijo tudi širše dimenzije. Poleg množičnega ogrožanja javnega reda in miru z različnimi oblikami protestnih shodov in demonstracij je v bodočnosti pričakovati tudi širjenje premoženjskega kriminala, povezanega s preprodajo, tihotapljenjem in uživanjem nedovoljenih mamil ter kriminala z elementi nasilja oziroma različne oblike gospodarskega kriminala. Omenjene deviacije v primerjavi s sosednjimi državami za zdaj ne bodo imele zaskrbljivih dimenzij.